

д-р Никола Петров	5	ПРЕДИЗВИЦИТЕ НА ОСНОВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ
д-р Томе Манчев	13	ЕЛЕМЕНТИ НА МУЗИЧКОТО ТВОРЕШТВО СПРОВЕДЕНИ НИЗ ДВИЖЕЊЕТО ВО НАУКАТА ЗА ОРКЕСТРАЦИЈА
д-р Сениша Стојановиќ	29	ВОСПИТНИТЕ ЕФЕКТИ НА ДЕМОКРАТИЗАЦИЈАТА НА НАСТАВНИОТ ПРОЦЕС
м-р Ѓорѓи Илиевски	42	ОБРАЗОВНИОТ РЕСУРС НУЖНОСТ И ПОТРЕБА НА СОВРЕМЕНОТО ЖИВЕЕЊЕ И ДЕЛУВАЊЕ
д-р Емиљ Сулејмани	55	ИНТЕРКУЛТУРАЛИЗМОТ И ОБРАЗОВНО-ВОСПИТНИТЕ ПЕРСПЕКТИВИ
д-р Сузана Никодиновска-Банчотовска	62	КУРИКУЛУМОТ ВО ВОСПИТНО-ОБРАЗОВНИОТ ПРОЦЕС
д-р. Митричка Цамбазовска Старделова	71	ГЕНЕТСКАТА КИНЕЗИОЛОГИЈА ВО ФУНКЦИЈА НА ГОЛЕМИОТ СПОРТ
Ирена Георгиевска Симјаноска	77	ПЕДАГОШКО-ЕДУКАТИВНИТЕ АСПЕКТИ НА НАСТАВАТА ВО ПРИРОДА
д-р Лулзим Муртезани Медиха Муртезани	93	МУЛТИКУЛТУРАЛИЗМОТ ВО ОБРАЗОВАНИЕТО - СООЧУВАЊА СО ПРЕДРАСУДИТЕ
д-р Ана Лазарова - Никовска	101	ВОЗРАСТА КАКО ФАКТОР ВО ИЗУЧУВАЊЕТО НА СТРАНСКИ ЈАЗИЦИ
д-р Мирослав Пендароски	120	ПСИХОЛОШКО-ПСИХОТЕРАПИСКИ ПРАКТИЧНИ ОСНОВИНА ИНТЕГРАТИВНАТА ПСИХОТЕРАПИЈА НА ЛИЧНОСТА
д-р Билјана Попеска, д-р Орце Митевски, м-р Катерина Митевска Петрушева	129	ПОДВИЖНИТЕ ИГРИ ВО ФУНКЦИЈА НА ЕМОЦИОНАЛНИОТ РАЗВОЈ НА ДЕЦАТА ВО ПРЕДУЧИЛИШНАТА ВОЗРАСТ

СПИСАНИЕ ЗА ТЕОРИЈА И ПРАКТИКА НА ОБРАЗОВАНИЕТО

ГОД. LXVI

**просветно
дело**

СКОПЈЕ, 2013

Издава: Здружение за теорија и практика на образованието "ОБРАЗОВНИ РЕФЛЕКСИИ" - Скопје

Списанието започна да излегува како лист од 1945 година под име "Просветно дело", а како часопис започна да излегува од 1947 година со истото име.

Прв уредник на списанието беше Блаже Конески

* * *

Списанието е потпомогнато од Министерството за образование и наука на Република Македонија

* * *

*Претплатата се испраќа на:
Здружение за теорија и практика на образованието
"ОБРАЗОВНИ РЕФЛЕКСИИ"
ж-ска: 300 0000035805 97
Комерцијална банка АД Скопје
со ознака ЗА СПИСАНИЕТО*

* * *

Списанието излегува на секои три месеци.

*Ракописите не се враќаат.
Претплатата трае се додека не се откаже и тоа најдоцна во декември тековната година.*

ИЗДАВАЧ

Здружение за теорија и практика на образованието
"ОБРАЗОВНИ РЕФЛЕКСИИ"
Скопје, Македонија

ГЛАВЕН УРЕДНИК
д-р Никола Петров

РЕДАКЦИЈА

д-р Миленко Кундачина, Србија
д-р Иван Фербержер, Словенија
д-р Раденко Круљ, Косово
д-р Наталија Сафонова, Русија
д-р Садета Зекиќ, БИХ
д-р Виолета Арнаудова, Македонија
д-р Сузана Миовска Спасевска, Македонија
д-р Славица Велева, Македонија
м-р Томислав Таневски, Македонија
м-р Ѓорѓи Илиевски, Македонија

СЕКРЕТАР НА РЕДАКЦИЈАТА И ЛЕКТОР

м-р Ѓорѓи Зимбаков

РЕВЕДУВАЧИ

Менка Нелковска Кезуновска
(англиски јазик)
м-р Јордан Ангеловски
(руски јазик)
д-р Александар Антониќ
(српски и хрватски јазик)
м-р Томислав Таневски
(српски и хрватски јазик)

ТЕНИЧКИ УРЕДНИК

м-р Томислав Таневски

ПЕЧАТИ

e-mail: obrazovni_refleksii@hotmail.com

ПОДВИЖНИТЕ ИГРИ ВО ФУНКЦИЈА НА ЕМОЦИОНАЛНИОТ РАЗВОЈ НА ДЕЦАТА ВО ПРЕДУЧИЛИШНАТА ВОЗРАСТ

д-р Орце Митевски¹, д-р Билјана Попеска², м-р Катерина Митевска Петрушева³

Апстракт

Емоционалниот развој е еден од аспектите на севкупниот развој каде во предучилишниот период настануваат значајни промени. Подвижните игри како доминантна моторна активност во предучилишниот период со своите карактеристики позитивно влијаат на повеќе аспекти на емоционалниот развој, поттикнување на позитивни чувства, развој на позитивна слика за сам себе. Во таа смисла се препорачуваат игри за опуштање, за запознавање на сам себе, за надминување на разочараноста, игри за толеранција, игри со натпреварувачки карактер итн.

Клучни зборови: емоционален развој, емоции, игра, предучилишни деца.

Abstract

Emotional development is one of the aspects of the total development process, where in the preschool period, significant changes occur. Movement games as a main form of physical activity for preschool children have a positive influence at many aspects of emotional development, as well as, initiation of positive feelings, development of positive self – look and self-esteem. According to this we recommend activities such as relaxing games, games to overcome disappointment, games of tolerance, competitive games etc.

Key words: emotional development, emotions, game, preschool children.

Вовед

Многубројните дефинирања за развојот и развојните промени го одредуваат како збир на квалитативни и квантитативни промени кои ја водат единката кон повисок стадиум (Шкарик, 2004), односно промени кои настануваат со тек на времето, кои овозможуваат зголемување на функционалните капацитети и компетенции (Tihancy, 1990). Вака сфатен, концептот на развојот вклучува моторички, социјални, емоционални, и интелектуални аспекти, односно може да зборуваме за моторички, социјален, емоционален и когнитивен развој.

Предучилишната возраст (4 – 7 год) е период во развојот на децата каде настануваат значајни промени во сите сегменти на развојот со доминација на моторичкиот развој, наспроти континуираниот емоционален развој и забрзаниот интелектуален развој во подоцнежниот период. Ова значи дека најзабележителни промени се случуваат на полето на моториката, додека емоциите континуирано се надополнуваат и развиваат со напредувањето на возраста. Во овој период движењето, активноста и играта се доминантните медиуми преку кои се одвива развојот, односно

---

¹ Универзитет „Св. Кирило Методиј“ – Скопје, Факултет за физичка култура

² Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Факултет за Образовни науки

³ Универзитет за Туризам и менаџмент - Скопје

преку играта и физичката активност се реализираат сите останати аспекти на развојот, оттука и развојот на емоциите.

Особености на емоционалниот развој кај предучилишни деца

Емоционалниот развој е сложен процес, условен од делувањето на различни фактори во прв ред созревањето, учењето, стекнатото искуство, социјалната средина и активноста на детето (Zupančič, 1994)⁴. Останати фактори кои го детерминираат емоционалниот развој се наследениот темперамент и недиференцирана биолошка основа, како и очекувањата на средината во која се развива единаката. Како основен двигател на емоционалниот развој се јавува прилагодувањето како реципрочен однос меѓу организмот и средината (Čokorilo, 2007).

Емоционалниот развој се однесува на развојот и манифестирањето на емоциите. Детските емоции значајно се разликуваат од емоциите на возрастните луѓе, тие се едноставни и спонтано се изразуваат. Во детството се доживуваат најразлични емоции, почнувајќи од примарните кои први се јавуваат и се предизвикани од наједноставни ситуации – *задоволство, лутина, страв и тага*, продолжувајќи со емоции кои се однесуваат на сетилна стимулација – *радост, уживање, одвратност, ужас*; самооценување – *срам, горделивост, чувство на вина*; емоции кон другите луѓе – *љубов, омраза, сожалување*; емоции поврзани со проценување – *хумор, убавина, чудење*; расположение – *расположеност, анксиозност, воодушевување* (Kreč & Krečfeld, 1973)⁵.

Во тек на развојот емоциите стануваат се подобро диференцирани, се подобрува способноста за емоционално изразување, совладување на емоциите и нивно препознавање кај другите луѓе. Кај децата постојат поголеми индивидуални разлики во изразувањето на емоциите во споредба со возрастните. Тие спонтано ги изразуваат своите емоции независно дали се позитивни или негативни. Споменатите разлики во емоционалното доживување меѓу децата и возрастните наметнува потреба за подобро познавање на карактеристиките на детските емоции, како особено важни во педагошката работа со деца. Некои од карактеристиките поврзани со емоционалниот развој и детските емоции се:

- Изразена емоционалност - детето многу почесто ги манифестира своите емоции споредено со возрастните.
- Неконтролирано изразување во форма на афект - детските емоции се краткотрајни, траат неколку минути и брзо исчезнуваат.
- Силни чувства - емоциите на децата се силни, оставаат длабоки траги и значајно го детерминираат натамошниот развој и однесувањето на детето (Каменов, 1998)
- Нестабилност и брза промена на емоциите - детето од бескрајна радост брзо поминува во силен плач.
- Со зголемување на возраста емоциите кај децата се диференцираат и збогатуваат.

---

⁴ Pisot, R., Plinsec, J. (2005) *Struktura motorike...*

⁵ Čokorilo, R. (2007) *Emocionalni razvoj...*

- Детето спонтано ги изразува своите емоции, воспитанието треба да ги научи да ги задржуваат (Џокорило, 2007).
- Пријатната и позитивна атмосфера развива позитивни емоции како прифатеност, сигурност, доверба, отвореност (Каменов, 1998).
- Негативната и непријателска атмосфера предизвикува негативни емоции, чувство на несигурност, инфериорност, депресија, агресивно однесување, болна љубомора.
- На возраст до 6 год децата имаат стекнато позрело размислување и разбирање на емоциите и нивната функција. Ова претставува почеток на самостојната регулација на емоциите, манифестирање на социјално прифатените начини, што е основа за развој на сопствената проценка за сам себе (Dworetzky, 1990)⁶.

Сите горенаведени карактеристики на емоционалното однесување на децата најдобро се забележуваат во неформални ситуации, во услови на игра и спонтаната активност на децата. Оттука физичката активност и игрите, во прв ред подвижните игри, покрај позитивното влијание врз физичкиот развој и развојот на моторичките способности, позитивно влијаат и на емоционалниот развој на децата.

Физички активности во функција на емоционалниот развој

Физичката активност и игрите се значајни медиуми преку кои се делува на емоционалниот развој. Игрите, особено подвижните игри, според психоаналитичката теорија имаат терапевтско влијание врз детето. Овозможуваат трошење на насобраната енергија и ослободување на потиснатите емоции и непријатни чувства на најбезбеден начин. Играта сама по себе претставува генератор на пријатни емоции, радост и задоволство.

За да се остварат вредностите на играта на емоционалниот развој, тие треба да се изведуваат во пријатна и опуштена атмосфера, без оптоварување, притисок и опасности. На овој начин ќе се намали стресот, напнатоста и фрустрациите кои настануваат како резултат на стравот од непознатото, од неуспех и страв дека нема соодветно да се одговори на задачите. Пријатната атмосфера предизвикува позитивни чувства – прифатеност, сигурност, доверба. Во вакви услови, покрај спонтаните игри, позитивно влијание врз социо – емоционалниот развој имаат насочените игри (Каменов, 1997). Се препорачуваат следниве типови игри:

- *Игри за опуштање.* Игри со помал интензитет, со контролирани движења со рацете и нозете. Се применуваат лесни, едноставни и познати движења, соодветни на можностите на децата. Се користат движења како кружења со рацете, со телото, истегнување на одреден ритам, движење на одреден бавен ритам, вежби за дишење итн. Движењата се изведуваат без поголеми напрегања, по можност проследени со пријатна музика.
- *Игри на разбирање, за развој на сетилната осетливост.* Ова се игри кои се користат за развој на сетилната осетливост, реакција на одредени звучни, тактилни или визуелни сигнали, разбирање на гестови, воочување и проценување на туѓото движење

---

⁶ Age group development program

и соодветни реакции на вакви движења. Се препорачуваат активности кои се состојат во движење на одреден знак – свиреж, удар, плесок; движења како трчање, ползење, тркалање, промена на положбата на телото; трчања, ползења на одредено растојание напред, назад и во страна. Соодветни игри за оваа категорија се игри од типот "лик во огледало", пантомима, имитација на движења, едноставни полигони итн.

▪ *Игри за запознавање на самиот себе.* Игри преку кои се развива позитивниот идентитет кај децата, признаваат што можат да направат, а што ги надминува нивните можности. Преку овој тип на игри се поттикнува позитивното размислување, а со тоа и позитивните емоции. Предучилишниот период се карактеризира како почеток на развојот на концептот за сам себе или детското гледање на сам себе (Gallahue, 1987).⁷ Игрите преку кои децата ги потврдуваат своите способности и можности помагаат во развојот на стабилна и позитивна слика за сам себе. Паралелно со формирањето на позитивна слика за себе, потребно е и јасно одредување и зајакнување на границите поврзани со високата слика за сам себе кои се основа за евалуација и одредување во социјален контекст. Не смее да се заборава и фактот дека во предучилишниот период, децата веќе ги разбираат своите чувствува и емоции и истите може да ги користат за манипулираат со возрасните со цел да добијат нешто што сакаат.

▪ *Игри за надминување на разочараноста.* Најчесто колективни игри во кои секогаш едната екипа мора да победи, а другата да изгуби. Чувството на неуспех се намалува бидејќи поразот е заеднички, децата учат дека не сите желби може да се исполнат, се учат на прифаќање на пораз или победа на прифатлив начин. На овој начин ја усвојува емоционалната самоконтрола. Се препорачуваат штафетни и елементарни игри каде со трчање, скокање или ползење се совладуваат различни препреки и се реализираат различни барања. Вакви игри се игрите од типот "змија во дупка", "тунел" итн.

▪ *Игри за толеранција.* Ова се игри преку кои децата учат дека сите немаат исти способности, дека луѓето се разликуваат, дека треба да научат како да ги надминат напнатите ситуации, да ја толерираат туѓата неможност и немоќ, да се научат да помагаат итн. Потребно е на децата да им се овозможат игри преку кои ќе ги откријат своите способности во однос на другите деца и да ги почитуваат индивидуалните капацитети. Се препорачуваат колективни игри каде се поставени задачи со различна тежина како полигони, мини ракомет, мини фудбал итн. Преку овој тип на игри се задоволува потребата на децата да споредуваат своите способностите со способностите на другите деца (Scanlan, 1988, Veroff, 1969)⁸.

▪ *Игри со натпреварувачки карактер.* Децата преку овој тип на игри учат за позитивно ривалство, фер плеј, почитување на противникот, учат да прифаќаат победа и пораз, да признаат пораз. Во колективните игри со натпреварувачки карактер од децата се бара да соработуваат меѓу себе, да си помагаат, додека во индивидуалните игри се запознаваат сами себе и своите можности, дека не секогаш се најдобри и дека противникот треба да се почитува. Игрите со натпреварувачки карактер, особено кога

---

⁷ Age group development program

⁸ Age group development program

се натпреварува во парови се препорачуваат како соодветни за развој на чувството на одговорност.

Сите предложени игри, се начин за ослободување на негативната енергија, децата се радосни, весели, позитивни и релаксирани. Во вакви ситуации тие се опуштени и отворени за воспитни делувања. Ваквата форма на активност кај децата ја јакне самодовербата посебно по постигната победа, се јакне волјата после пораз.

Резиме

Емоционалниот развој во предучилишниот период има свои специфики. Во периодот од 4 до 7 год, доаѓа до диференцирање на емоциите; емоциите се силни, бурни, краткотрајни и променливи. Физичката активност, во прв ред подвижните игри како специфична активност во овој период имаат значајна улога во развојот и поттикнувањето на позитивните емоции, ослободуваат од негативна енергија, психичка напнатост, ги релаксираат децата и предизвикуваат радост и задоволство. Како особено позитивни и корисни се препорачуваат игрите од типот на игри за опуштање, за запознавање на сам себе, за надминување на разочараноста, игри за толеранција, игри со натпреварувачки карактер итн.

Литература

Age group development program for mens & womens artistic gymnastics, Phase three, Federation Internationale De Gymnastique, FIG

Bojanin, S. (1985) *Neuropsihologija razvojnog doba I opsti reedukativni metod*, Zavod za udjbenike I nastavna sredstava, Beograd.

Findak, V. (1995) *Metodika tjelesne i zdravstvene kulture u pretskolskom odgoju*. Zagreb, Skolska knjiga

Haywood, K., & Getchell, N. (2004) *Life span motor development*. Champaign: IL. Human Kinetics.

Jürimäe, T. & Jürimäe, J. (2001) *Growth, physical activity and motor development in prepubertal children*. New York: CRC Press.

Каменов, Е. (1988) *Предучилишна педагогија*, Скопје: Просветно дело.

Perič, D. (2003) *Više od igre*, Beograd: Aškovič

Pišot, R., Planinšec, J. (2005) *Struktura motorike v zgodnjem otroštvu*, Univerzитета in Primorskem, Koper: Institut za kineziološke raziskave.

Попеска, Б. (2009) Утврдување и компарирање на моторичката структура кај машки деца на 6 и 7 годишна возраст, магистерски труд, ФФК, Скопје.

Hosta, M., Bucar – Pajek, M., Cuk, I., Videmsek, M. (2007) *Otroska igra – veliko vec kot zgoj igra*, *Sport*, 55, 1, 17 – 25.